

het proponentsexamen toe te laten, die hun kandidaats theologie aan een Rijksuniversiteit hadden behaald. Deze hoop scheen des te gerechtvaardigder, omdat de kerk sedert de inwerkingtreding van de Wet op het Hoger Onderwijs van deze verplichting uit het Organiek Besluit was ontslagen. Zij werd echter de bodem ingeslagen door het bovengenoemde contract van de Algemene Synode met het Amsterdamse gemeentebestuur uit 1882. Toen in 1885 de hervormde gemeente van Kootwijk toch een student van de Vrije Universiteit wilde beroepen en hem daarom noodgedwongen buiten de besturen om een kerkelijk examen afnam, werd deze student uit de hervormde kerk gezet en de betreffende kerkeraad geschorst. Dit conflict was een van de belangrijkste oorzaken voor de Doleantie van 1886.⁸⁵

Na de breuk met de hervormde kerk leidde de Vrije Universiteit predikanten op voor de dolerende gemeenten en sedert 1892 voor de Gereformeerde Kerken, die waren ontstaan uit de samenvoeging van deze gemeenten met de Christelijk Gereformeerde Kerk.⁸⁶ De Gereformeerde Kerken hadden daarmee twee predikantsopleidingen: een kerkelijke in Kampen en een 'vrije' in Amsterdam, die ondanks verscheidene pogingen tot samenvoeging tot op heden toe naast elkaar bestaan. De diploma's van deze beide opleidingen werden tot 1963 door de overheid niet erkend, maar zij hadden daaraan ook geen behoefte, omdat zij wel toegang verleenden tot het kerkelijk examen van de Gereformeerde Kerken.

Anders lag dat bij de juridische en letterenfakulteit van de Vrije Universiteit. Hun studenten waren aangewezen op overheidserkenning, omdat de staat de graden van de Vrije Universiteit niet de *effectus civilis* toekende. Kuyper wilde daarom, toen hij in 1901 Minister van Binnenlandse Zaken was geworden, de Hoger Onderwijswet van 1876 herzien en in dit opzicht het bijzonder onderwijs gelijkstellen aan het openbaar onderwijs.⁸⁷ Vooraanstaande orthodoxe hervormde theologen, predikanten en Kamerleden zoals J. Schokking wilden Kuyper wel ondersteunen, mits hij de *duplex ordo* zou afschaffen en de theologische faculteiten weer een hervormd karakter zou verlenen. Kuyper liet echter in de nieuwe wet, die op 22 mei 1905 in het Staatsblad verscheen, de *duplex ordo* ongemoeid, omdat hij de noodzakelijke politieke steun voor de erkenning van de graden van de Vrije Universiteit met behulp van andere wetswijzigingen kon bereiken. De hervormde oppositie wist alleen te bereiken dat de kerkelijke hoogleraren voortaan rang en zitting in de theologische faculteit hadden.⁸⁸ Daardoor kregen ook de door hen afgenomen examens wat meer gewicht.

85. Stellingwerff, *Dr. Abraham Kuyper*, 121-158.

86. Vgl. noot 47.

87. Zie C. de Ru, *De strijd over het hoger onderwijs tijdens het ministerie-Kuyper*, Kampen 1953.

88. *Ibid.*, 125.